

Бевз Г. М.
м. Київ

СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ЯК БАЗОВЕ ПОНЯТТЯ В ІСТОРИЧНОМУ ПРОЦЕСІ РОЗБУДОВИ СИСТЕМ ОХОРОНИ ДИТИНИ ТА СІМ'Ї

На основі аналізу поняття соціального інституту в сфері філософських та соціологічних знань розкриваються соціально-психологічні механізми історичного формування в суспільстві систем охорони дітей та сім'ї. Доводиться, що започаткування порівняльно-історичного методу в сфері досліджень соціальних інститутів слугуватиме системному вивченню психологічних засад ефективного функціонування соціальних систем захисту дітей.

Ключові слова: соціальний інститут, системи охорони, охорона дитинства та захист дітей, історичні моделі соціальної допомоги.

Постановка проблеми

Вступ. З ратифікацією Конвенції ООН про права дитини в Україні розпочалися трансформаційні процеси щодо змін в державній системі утримання дітей. В контексті вивчення ініційованих структурних змін ми зіткнулися із поняттям соціального інституту, представленого у формі державної системи охорони дитинства та захисту дітей. Поняття соціального інституту, народжене в правовому полі як сукупність правових норм, традиційно співвідноситься з функцією нормативно-правової регуляції і вивчається переважно в сфері філософських та соціологічних наук. Однак, виходячи із того, що реалізація групових потреб, інтересів та цілей є функцією соціальної діяльності, то на арені соціально-психологічної науки все більше починає з'являтися поняття суспільного суб'єкта. Таким чином однією із задач соціальної психології стає дослідження процесів та умов виникнення, розвитку та функціонування суспільних явищ, одним із яких і є поняття соціального інституту.

Аналіз останніх досліджень. Питання психологічних засад створення та функціонування соціальних організацій та особливостей їх різнорівневої діяльності в різних соціальних системах розкриваються в наукових працях Г. Андреевої, М. Бобневої, Л. Буєвої, Ю. Забродіна В. Казмиренка, Л. Карамушки, Е. Маркаряна та інших. Однак в психологічній науці поняття соціального інституту, як цілісного феномену, все таки залишається малодослідженим.

Тож ми поставили собі за мету здійснити аналіз здобутків щодо наукового тлумачення поняття соціального інституту та дослідити ступінь їх співвідношення в контексті психологічної науки. Основним методом нашої роботи був аналіз наукових джерел з різних сфер гуманітарних знань щодо поняття соціального інституту як цілісного явища.

Виклад основного матеріалу

Філософська розробка феномену соціального інституту пов'язана з іменами А. Гелена, К. Касторіадіса, Е. Макінтайра та М. Бубера [10, 12]. Бубер описує нормативне функціонування соціального інституту як дистанцію між «Я» і «Воно», де «Я» вказує на внутрішні процеси (емоції та почуття приватного життя людини), а «Воно» — на зовнішні, в рамках яких діяльність людини скеровується зовнішньо заданими структурами й оцінюється як інституційна. Інституційність, як відомо, виступає ознакою будь-якої соціальної системи з перевагою центробіжних механізмів формування соціальної цілісності [10; 12]. В рамках нормативістського підходу сучасна філософія тлумачить соціальний інститут з позиції норми та системи правил, кодів, смислів, що знаходять своє відображення в теорії справедливості Дж. Роулз, феноменології самості П. Рікера, комунікаційній теорії Ю. Габермаса. З позиції теорії систем соціальні інститути відповідають за здійснення поєднаних функцій, одна з яких діє в напрямку стабілізації очікувань щодо поведінки індивідів, інші — слугують розвантаженню та зменшенню непотрібних витрат [10, 14, 189]. Український філософ М. Тур підкреслює наскрізну амбівалентну природу соціального інституту, що знаходить своє відображення в двох його складових: матеріальній (структура, соціальне утворення) та ідеальній (правила, смисли, норми, санкції) [10, 14].

Широкого використання поняття соціального інституту набуло в сфері соціологічних знань і посіло центральне місце у теоріях її класиків: О. Конта, Г. Спенсера, Е. Дюркгайма, М. Вебера, Дж. Міда, Т. Парсонса та ін. Соціологічний словник визначає поняття інституту, як компонента соціальної структури суспільства, який інтегрує та координує множинні дії людей, упорядковує соціальні відношення в різних сферах суспільного життя [10; 12]. Поняття соціального інституту фіксує вихід на суспільну арену певного соціального явища, що несе в собі специфічний тип усталених регламентацій суспільного життя, створюючи систему зовнішньої регуляції поведінки людини в рамках конкретного етапу історичного розвитку суспільства та держави.

На думку вчених, головна роль соціального інституту — врегулювання певного фрагменту людської діяльності, а істотними його ознаками виступає історичність формування та налаштованість на здійснення вторинного контролю діяльності індивідів. По відношенню до людини соціальний інститут виступає зовнішнім утворенням, а по відношенню до суспільства — внутрішнім. Оскільки різноманітні прояви цього явища вивчаються різними науками, то настає необхідність проблеми узгодження термінологічного апарата. На думку А. Фернхема та П. Хейвена а також Г. Андрєєвої в психологічних дослідженнях важливо враховувати соціологічні аспекти, оскільки вони розширюють польові чинники впливу, а за умов системного підходу роблять їх реально досяжними [4]. Соціологи зазначають, що механізмом формування соціальних інститутів є узвичаєння типового досвіду (габітуалізації) суспільного життя людей, який визнаний ефективним, корисним та перспективним для подальшого розвитку даного соціального об'єднання (П. Бюргер, П. Оукс Т. Лукман, М. Тур, Дж. Тернер,). Історично сформований соціальний інститут має дві стадії свого розвитку: перша дістала назву схвалення або легітимації, що вказує на проходження структурних компонентів соціаль-

ного інституту через ствердження різними соціальними групами людей, а друга — легалізації, яка вказує на формальні процедури його оформлення. У теорії легітимності Вебера відмічається три типи змін легітимності: харизматичної, традиційної та легальної, що відбувається в процесі соціальної дії та суспільної раціоналізації. Проходження двох стадій становлення соціального інституту засвідчує про його граничну форму і відслідковується у поведінці людей, як носіїв певних соціальних ролей [10].

Історичний розвиток соціальних інститутів відображає процес становлення людської індивідуальної та масової свідомості. Філософи вказують три на типи механізмів інституалізації: онтологічний, характерний для ранніх стадій розвитку людської свідомості — міфологічний; релігійний, що супроводжує розвиток традиційних суспільств з домінуванням функцій послуху та раціональний, що сопирається на психологічні механізми пізнання реальності — рефлексію та зворотній зв'язок та піддається критичному мисленню [10, 19–43]. Ігнорування стадій формування соціальних інститутів та їх формальна легалізація робить їх структуру формальною і тим самим нестійкою, тобто такою, яка не відображає соціальні потреби спільнот суспільства

Ключовим моментом створення соціального інституту є діяльність та результуючі соціально-психологічні відносини. Діяльність та відношення є системоутворюючим початком будь-якого людського об'єднання на різних рівнях. Термін «соціальна діяльність» вказує на виконання суб'єктом (суспільством, групою, спільнотою, общиною, особистістю) історично-конкретних суспільних функцій, необхідних для існування і розвитку певної суспільної системи (Л. Буєва, В. Казмиренко). Діяльність людини є актом як особистим так і суспільним, що передбачає напрямок їхнього подальшого розвитку, обумовлює рух цінностей та цілей, зміну природної та соціальної сфер, як продуктів діяльності людини, що В. Вернадський назвав ноосферою [4, 8].

О. Шестопад, О. Юр'єв, Р. Інглхарт, А. Ханна зазначають, що в основі прагнення людей встановлювати порядок та домовлятися про заснування політичної влади є потреба у власному виживанні та соціальній безпеці. Не вдаючись у детальний аналіз філософських дискурсів, ми хочемо звернути увагу на екстраполяцію філософами (К.-О. Апель та Ю. Габермас) концепції морального розвитку дитини Лоренса Колберга в контексті процесів легітимації соціальних інститутів [10, 137]. Принципи розвитку моральних суджень дітей та етапність у становленні поняття моральності (доконвенційний, конвенційний та постконвенційний (автономний) були перенесені із онтогенезу у філогенез та співвіднесені з процесами суспільного розвитку і стадіями легітимації. Слід також відзначити принцип зворотності, закладений в концепції Л. Кольберга, що підтверджується теорією Ж. Піаже, який актуалізується рольовим опосередкуванням (переміщення, обмін ролями), фіксуючи позицію егоцентризму дитини при переході з однієї стадії розвитку мислення на іншу. Стосовно соціальних систем автори стверджують, що домінування релятивізму та скептицизму при переході із релігійної стадії легітимації соціальних інститутів до формально-раціональної може зумовити зворотній процес, тобто повернення на онтологічний рівень, якому властивий доконвенційний рівень моральних суджень. Описуючи процес легітимації соціального інституту через суб'єкт соціалізації П. Бергер та Т. Лукман у своїй концепції соціального конструювання реаль-

ності відзначають, що в процесі прийняття суб'єктом на себе ролей в типових соціальних ситуаціях відбувається зменшення суб'єктивно усвідомлюваної дистанції між індивідом та роллю аж до повної ідентифікації з нею. Таким чином інституціолізований світ набуває онтологічного статусу тобто такого, який сприймається об'єктивно існуючим.

Наївна форма такого світосприймання представлена в міфології. Гранична (кінцева) легітимація залежить від теоретичної концепції носіїв «символічного універсуму», засобом чого упорядковуються історичні факти, включаючи минуле, теперішнє та майбутнє (в тому числі й їхні соціальні інститути) в загальний смисловий простір. Релігія, мистецтво, міфологія та наука виступають символічними формами — хранителями сенсів, цінностей та норм соціального життя, засобом яких здійснюється вторинний соціальний контроль інституційно-рольової поведінки членів суспільства. Первинний соціальний контроль відбувається в процесі створення самого інституту під час типізації індивідами їхніх взаємно узвичаєних дій, як членів суспільства. Хоча соціальні інститути в історичній перспективі отримують власну реальність, проте в очах нової генерації вона все ж таки не є об'єктивно заданою і потребує пояснення та схвалення, тобто легітимації [10].

Спираючись на результати проведеного аналізу соціального інституту, можна сказати, що даний феномен виступає наскрізним формуванням багаторівневих соціальних систем. Його вивчення передбачає трискладовий аналіз, де перший крок стосується визначення його координат на тлі більш широких систем в рамках кожного рівня функціонування: макрорівня (суспільства, соціуму та великих спільнот); мезорівня (середніх та малих спільнот, організацій та груп); мікрорівня — людини. Другий крок стосується встановлення зовнішньої рамки його функціонування, третій — внутрішньої. Зовнішня рамка функціонування вказує на рівень матеріального забезпечення, нормативне регулювання, форми його закріплення (правова, побутова, умовна тощо) та форми соціального контролю (санкції та система стимулювання); соціальну діяльність та її процедурні аспекти. Внутрішні умови функціонування стосуються організаційної структури, функціональної спрямованості, що в рамках соціальної психології може презентуватися системою соціальних ролей та статусів.

Дослідники феномену соціального інституту засвідчують, що основною його функцією є підтримка стабільності соціальної системи в межах закономірностей її створення, що презентується в цінностях, нормах, правилах та принципах, установках, регулюючих діяльність офіційних організацій, соціальних груп та окремих людей і співвідносяться з певною соціальною системою [(9; 10; 12]. Виступаючи продуктом суспільного розвитку, соціальний інститут стає ефективним інструментом держави, спрямованим на упорядкування соціальних відношень та діяльності у відповідних сферах суспільного життя, що наділяє їх повноваженнями та владою в напрямку контролю діяльності своїх суб'єктів. У процесі історичного розвитку певні види соціальної активності та соціальних відносин, які постійно практикувалися і підтверджували свою ефективність, віднаходять своє закріплення в тих чи інших соціальних інститутах, що відображається через встановлення норм матеріального забезпечення, стандартів поведінки в типових ситуаціях, санкціях та системі заохочень а також узаконення формальної струк-

тури та правової основи діяльності, як основи здійснення соціального контролю над інституційними діями членів суспільства. Соціальні потреби, зароджуючись із життя конкретної людини укріплюються на рівні малих первинних груп, формуючи первинні соціальні інститути, — структурні одиниці певного рівня соціальної системи (С. Максименко). Групові спільноти як структурні одиниці більшої соціальної системи є носіями ціннісної рамки її створення і тим самим є суб'єктом формування соціальних інститутів наступного соціального рівня. Соціальні інститути виступають носіями загальнолюдських цінностей, вироблених у процесі історичного розвитку людства. Соціальні інститути є також відображенням формальної структури соціальної системи, оскільки несуть у собі усталені способи регуляції суспільного життя людей, закріплені нормами та цінностями певної соціальної спільноти, створюють фіксовану систему закладів та установ, націлених на реалізацію конкретних його функцій, діяльність яких матеріально забезпечується.

Соціальні психологи зазначають, що спільні психологічні особливості творить той чи інший народ як свідомо спільнота людей. Кожен етнос несе в собі вкорінені вихідні умови свого життя і відповідну історичну долю своєї ментальності, відбиває специфіку трансісторичних завдань етносу та превалюючих способів їхнього розв'язання. Історія кожного народу орієнтує його людей на певні способи поведінки [6, 144]. Щодо соціальних інститутів, то їх зародження теж відбувається на підґрунті етнічних, географічних, історичних характеристик тієї спільноти, на вирішення потреб якої вони спрямовані. Таким чином, повертаючись до поняття охорони дитинства та захисту дітей в Україні ми зробили історико-культурний екскурс щодо формування системи догляду за дітьми в ситуації зростання поза кривим батьківством. Ми передбачали, що всі три механізми інституалізації (онтологічний, міфологічний; релігійний та раціональний, як формалізуючий) будуть представлені і на теренах українського соціуму в процесі формування соціальної системи захисту дітей. Опираючись на науково-вивірений концепт, що ігнорування стадій формування соціальних інститутів та їх формальна легалізація робить їх структуру формальною, ми прагнули виокремити та співвіднести в історичному процесі зародження суспільної охоронної системи для дитини та сім'ї.

Аналізуючи системи соціальної та громадської підтримки укладу суспільного життя населення України, можна виокремити певну її етапність. Опираючись на історичний аналіз соціального інституту, здійснений дослідниками різних сфер знань (М. Аркас, Я. Боровський, М. Грушевський, Д. Дорошенко, М. Пірен, М. Фірсов) ми виокремили п'ять великих періодів, які різняться 1) ціннісним визначенням; 2) напрямом та межами соціальної допомоги; 3) ступенем централізації та мірою застосування примусової влади з питань урегулювання суспільного життя громадян та захисту дітей; 4) типом культурного впливу соціально-політичного устрою певного історичного періоду [14, 1571]. Кожний виокремлений нами період формування соціальної підтримки членів суспільства ми співвіднесли із історично зафіксованими віхами становлення України (за Аркасом) та етапами формування інституту соціальної допомоги в Росії (за Фірсовим) [1; 5; 8; 11; 13]. Таким чином, проведений нами аналіз культурно-історичного розвитку

інституту опікування дітей дав змогу виділити шість періодів розбудови системи соціальної підтримки на території сучасної України.

Перший період *громадсько-родинного укладу* життя українців стосується часу, коли звичаєве право та традиції родинно-громадського укладу життя унеможливили явище осиротіння дітей, і старцювання батьків похилого віку. Традиційний інститут кумівства та інші форми родинно-громадської підтримки, що були сформовані в сакраментальній культурі українця тому слугували.

Незалежно від часу в історії збереглися автентичні свідчення про ставлення до дітей та сім'ї, які ми коротко опишемо, і які мають бути переглянуті на предмет врахування витоків української культурної спадщини. Традиції родинності, сватівства та кумівства; цінності шлюбних стосунків, пошани до людини, право на волевиявлення; життєва самодостатність та самостійність скеровували українців у розбудові їхнього родинного життя, де всі його сторони сприймалися однаково прийнятними, оскільки саме вони і склали різнобарвну картину життя: його труднощів і переваг. Ні дитячий період життя, ні роки старості не розцінювалися в українському суспільстві як такі, що потребують додаткових суспільних затрат: перші — несли дорослим радість та соціальне визнання, другі — мудрість, переосмислення та підтримку цінності самого життя. Явище кумівства є своєрідним громадським обов'язком у допомозі дитині зростати та набувати самостійності. На Поділлі поширена була практика обирати від двох до п'яти пар, а в гуцулів інколи запрошували до 20 пар кумів, яких розподіляли по старшинству, оскільки шанс загинути молодим у бою і не побачити своїх дітей дорослими в українців був дуже високий [2; 5]. Саме звичай кумівства давав українцям можливість уберегти своїх дітей і гарантувати їм право зростати вільними. Запорукою добробуту також була праця, як волевиявлення та потреба. Працьовитість, дбайливість та вмільість — той спадок, який передавали батько й мати своїй дитині і наставляли її мудрими порадами на силу, наснагу добробут.

Також українська історія не має свідчень про потребу опіки над жінкою чи дитиною. Кардинальна різниця права щодо становища українки в тому, що вона не має ніяких обмежень прав, як це передбачало римське і старогерманське право. [3; 5] Участь українок у державних і суспільних справах, право вільно з'являтися в товаристві публічно з чоловіком і без нього, свідчить про ту важливу та самостійну роль, яку відігравала жінка в суспільному та державному житті, в українській громаді. Згідно з історичними свідчень саме жінка володіла майном родини, а чоловік-батько виступав його управителем, старшим родової спілки. Свобода української жінки-матері протиставлялася більш обмеженим правам чоловіка, що історично могло бути пов'язаним із постійною участю чоловіка у військових походах та мандрях степами [3; 5]. Звичаєве право обмежувало нерівні шлюби і, перш за все, між багатими та бідними. Одним із таких наслідків було приймацтво (за волею батька, за бажанням, на запрошення), тобто поселення зятя в господарстві тестя. У випадку, коли приймак отримував рівні права в родині, що його прийняла, та право голосу на сільських зборах громадськість не засуджувала такі шлюби. Коли ж приймацтво несло ознаки нерівності чи приниження, воно не заохочувалося громадою і осуджувалося, оскільки вказувало на життєву

нездатність учасників даного акту та їхню економічну несаможиттєвість, тобто залежність. Дотримання рівності, права голосу на зборах громади супроводжували взаємини як у громаді, так і в родині.

Порівняно з Росією Україна не мала аутентичних свідчень про масове голодування народу, оскільки родючі землі та різноманіття звірів у степах та риби в річках навіть за частого вимушеного переміщення не залишали жителя українських земель без прожитку. Довідники більше свідчать про голод у Московській Росії, який стався майже щороку. Так, у XIX ст. Україна мала лише кілька голодних років (1844–46 рр.; 1855 р; 1883 р.). Росія ж нараховувала близько 40 [3, 405]. Особливо страшним був голод 1601 року за царювання Бориса. В такі голодні роки кількість потребуючих допомоги зростала, особливо це стосувалося дітей. Тож однією із можливих причин створення в Московській Росії системи колективного догляду за нужденними категоріями населення, до яких відносилися і діти, могли бути ситуації неврожаю та голоду, які викликали потребу в організації масової допомоги. Українська громада періоду звичаєвого права такої потреби не мала, а ізоляційні форми організації колективного пригляду за малими та старими в подальших періодах формування української спільноти можна розглядати як пришлі із інших соціальних систем, де явище зростання кількості нездатних до самозабезпечення людей було поширеним з різних причин, як-от: правової незахищеності та дискримінації, відсутності традицій родинної, сімейної та подружньої підтримки, надмірної залежності від природних негараздів тощо [3, 405]. Також різноманіття форм шлюбу давало можливість зберегти кривих батьків для дитини (народженої, чи такої, що має народитися) і упередити її осиротіння. Перерахуємо тогочасні форми шлюбу: викрадення дівчат, шлюб-купівля, договірне весілля, сватання дівчини до хлопця, сватання через сваху, звільнення від смертної кари шляхом шлюбу; шлюб уходом, шлюб уводом, шлюб на віру, шлюб за угодою тощо [5].

Наступні періоди у розвитку інститутів соціальної допомоги характеризувалися впливами різних культур, які і впливали на зміни соціальних процесів в тому числі відносно догляду за осиротілими дітьми. Другий період є періодом створення *проекційного інституту*, в рамках якого вирішувались питання підтримки по ситуації їх виникнення через особливий, персональний княжий захист та монастирську добротність. Третій — *патерналістський* період, в рамках якого відбулося перебирання функцій підтримки державною системою управління, ініціював формування споживацтва та створення інституційної системи державного пригляду на основі приписування людей до певної категорії. Четвертий період був проміжним і стосувався революційних змін в політичній системі країни. П'ятий період ми назвали соціально-державним утриманством в рамках якого всі засоби соціального забезпечення населення були передані державі, навіть право на виховання дітей. Зі створення в Україні державності розпочався шостий період, який відзначився започаткуванням *соціальної роботи* в тому числі і в сфері замісного догляду за дитиною.

Окрім описаних етапів накопичення досвіду ставлення до дітей та потреб людей в соціальній допомозі можна зафіксувати процеси формалізації накопиченого досвіду легалізованими інститутами в період до початку XXI ст., які М. Фірсов описує через

моделі соціальної допомоги. Перерахуємо їх: 1) Княже церковно-наглядове піклування; 2) Модель філантропічної допомоги. 3) Меценатська модель допомоги. 4) Патронатна модель допомоги. 5) Модель державного регулювання допомоги; 6) Модель суспільного нагляду; 7) Модель державного забезпечення, а також 8) Модель соціальних служб, яка була започаткована в Україні 1991 р. у формі Центрив соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Висновки

Проведений історичний екскурс стосовно генези поняття соціальний інститут надає нам можливість переконатися в тому, що у ситуації реформування інституту опікування дітей слід звернути увагу на поєднання двох процесів у виявленні потреб групи та спільноти з наступною формалізацією значущих функцій. Хоча історія української культури стосовно системи опікування над дітьми є переважаною формалізованими інституціями утримання дітей, перегляд її на основі сакраментальних форм звичаєвого права та раціональних підходів щодо потреб здорового розвитку дитини, може послугувати основою для розбудови соціального інституту системи охорони дитини та сім'ї в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аркас М. М. Історія України – Русі / М. М. Аркас. – 3-е вид. — К. : Вища шк., 1993. — 414 с.
2. Говорун Т. Стать та сексуальність: психологічний ракурс: навч. посіб. / Т. Говорун, О. Кікінежді. — Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 1999. — 251 с.
3. Енциклопедія українознавства: в 4 т. / за ред. В. Кубійовича, М. Глобенко. — Львів : «Молоде життя», 1993. — Т. 2. — 800 с.
4. Казмиренко В. П. Социальная психология организаций: моногр. / В. П. Казмиренко. — К. : МЗУУП, 1993. — 384 с.
5. Наумко В. І. Культура і побут населення України: навч. посіб. / В. І. Наумко, Л. Ф. Артюх, В. Ф. Горленко [та ін.]. — К. : Либідь, 1993. — 288 с.
6. Нельма О. В. Теорія етносу: курс лекцій / О. В. Нельма. — К. : Тандем, 1997. — 368 с.
7. Пірен М. І. Основи етнопсихології: підручник / М. І. Пірен. — 2-е вид. — К. : друкарня МВС України, 1998. — 436 с.
8. Січинський В. Чужинці про Україну / В. Січинський. — К. : «Довіра», 1992. — 225 с.
9. Соціальна робота в Україні: перші кроки / за ред. В. Полтавця. — К. : Вид. дім «КМ Академія», 2000. — 236 с.
10. Тур М. Г. Некласичні моделі легітимації соціальних інститутів: моногр. / М. Г. Тур.— К. : ПАРАПАН, 2006. — 396 с.
11. Фирсов М. В. История социальной работы: учеб. пособие для высш. школы / М. Ф. Фирсов. – 2-е изд. — М. : Академ. проект ; Константа, 2007. — 608 с.
12. Щёкин Г. В. Социальная теория и кадровая политика: моногр. / Г. В. Щёкин. — К. : МАУП, 2000. — 576 с.
13. Янін В. Нариси до історії української етнопсихології / В. Янін. – 2-ге вид. — К. : Знання, 2006. — 341 с.

Бевз Г. М.

СОЦИАЛЬНЫЙ ИНСТИТУТ КАК БАЗОВОЕ ПОНЯТИЕ В ИСТОРИЧЕСКОМ ПРОЦЕССЕ РАЗВИТИЯ СИСТЕМ ОХРАНЫ РЕБЁНКА И СЕМЬИ

На основании анализа понятия социального института в сфере философских и социологических знаний раскрываются социально-психологические механизмы исторического формирования в обществе систем охраны ребёнка и семьи. Доказывается, что применение сравнительно-исторического метода в сфере исследования социальных институтов будет способствовать системному изучению психологических основ эффективного функционирования систем защиты детей.

Ключевые слова: *социальный институт, системы охраны, охрана детства и защита детей, исторические модели социальной помощи.*

Bevz H. M.

SOCIAL INSTITUTION AS A BASIS TERM IN HISTORICAL PROCESS OF BUILDING SECURITY SYSTEMS FOR CHILDREN AND FAMILIES.

According to the analysis of the concept's scientific exposition of a social institute in the philosophical and sociological knowledge reveals the social mechanisms of historical forming the security systems for children and families in the society. It is shown that the establishment of comparative studies in the field of social institutes will serve for a systematic study of the psychological aspects in functioning of the social systems.

Key words: *Social institute, security systems, protection of childhood and children, models of a social assistance.*